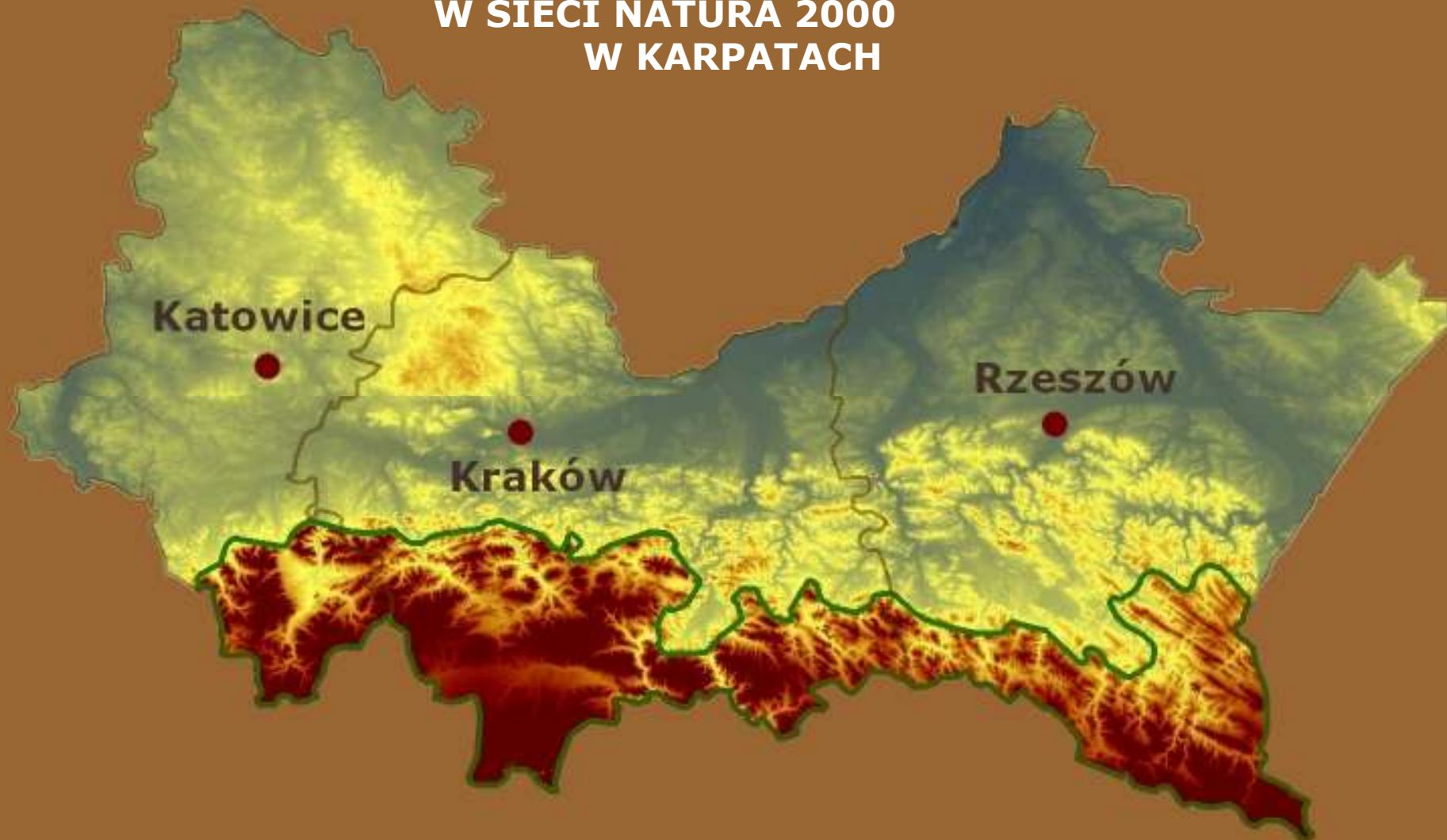

**PLANOWANIE OCHRONY PRZYRODY
W SIECI NATURA 2000
W KARPATACH**

**Wojciech Mróz
Agata Uliszak**

**Zakład Ochrony Szaty Roślinnej
Instytut Ochrony Przyrody PAN
Kraków**

DIAGNOZA SYTUACJI

Wdrażanie sieci Natura 2000 w Karpatach wiąże się z:

- ▲ **oporem społeczności lokalnych**
- ▲ **dezinformacją**
- ▲ **słabym związkiem pomiędzy wdrażaniem sieci Natura 2000, a rozwiązywaniem rzeczywistych problemów ochrony przyrody w Karpatach**
- ▲ **brakiem lub złą dostępnością aktualnych danych przyrodniczych**

**Listopad 2005:
Składamy wniosek do Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru
Gospodarczego (Norwegia, Islandia, Lichtenstein)**

**Projekt
„Optymalizacja wykorzystania zasobów sieci Natura 2000
dla zrównoważonego rozwoju w Karpatach”**

Pozytywna decyzja: Luty 2007

Okres realizacji: kwiecień 2007 – kwiecień 2011

TRZY GRUPY DZIAŁAŃ

1. **Strategie zarządzania, zintegrowany system informacyjny i analizy spójności**
1. **Programy aktywnej ochrony**
1. **Programy edukacyjne, promocja projektu i koordynacja**

1.1. STRATEGIE ZARZĄDZANIA

Czym są nasze „strategie zarządzania”?

„**ogólnodostępny dokument** przygotowany w celu lepszego zarządzania zasobami przyrodniczymi na obszarze Natura 2000

1.1. STRATEGIE ZARZĄDZANIA

Czym są nasze „strategie zarządzania”?

- ^ **wynik konsultacji** z zarządzającymi terenem
- ^ **proces partycypacyjny** – zapraszamy do współpracy wszystkie grupy interesów, a szczególnie instytucje związane z zarządzaniem obszarami Natura 2000
- ^ **warsztaty**, spotkania, konsultacje
- ^ **współpraca w zakresie planowania** przestrzennego

1.1. STRATEGIE ZARZĄDZANIA

Czym są nasze „strategie zarządzania”?

- ↳ **maksymalne wykorzystanie istniejących materiałów** i opracowań
- ↳ zestawienie istniejących i pozyskanie nowych danych przyrodniczych (wykonaliśmy najpilniejsze inwentaryzacje!)
- ↳ opis uwarunkowań socjoekonomicznych, istniejących i potencjalnych konfliktów i **sposobów ich rozwiązywania**

1.1. STRATEGIE ZARZĄDZANIA

Czym są nasze „strategie zarządzania”?

→ punkt wyjścia do sporządzenia **planów zadań ochronnych / planów ochrony** Natura 2000

STRATEGIE ZARZĄDZANIA

WYNIK CAŁEJ PRACY

Wskazania: jak zarządzać badanym obszarem aby:

- zachować/odtworzyć jego „wartości naturowe”
- zminimalizować niepotrzebne ograniczenia
- optymalnie gospodarować zasobami (ludzie, pieniądze)
- rozwiązać/ograniczyć konflikty

Wskazania do zmian w istniejących dokumentach planistycznych

Określić koszty – dać ludziom **narzędzie do zdobycia środków!**

1.1. STRATEGIE ZARZĄDZANIA

1.1.1. Strategie zarządzania dla 14 obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim

1.1.2. Strategie zarządzania dla 4 obszarów Natura 2000 w województwie podkarpackim

1.1.3. Strategie zarządzania dla 5 obszarów Natura 2000 w województwie śląskim

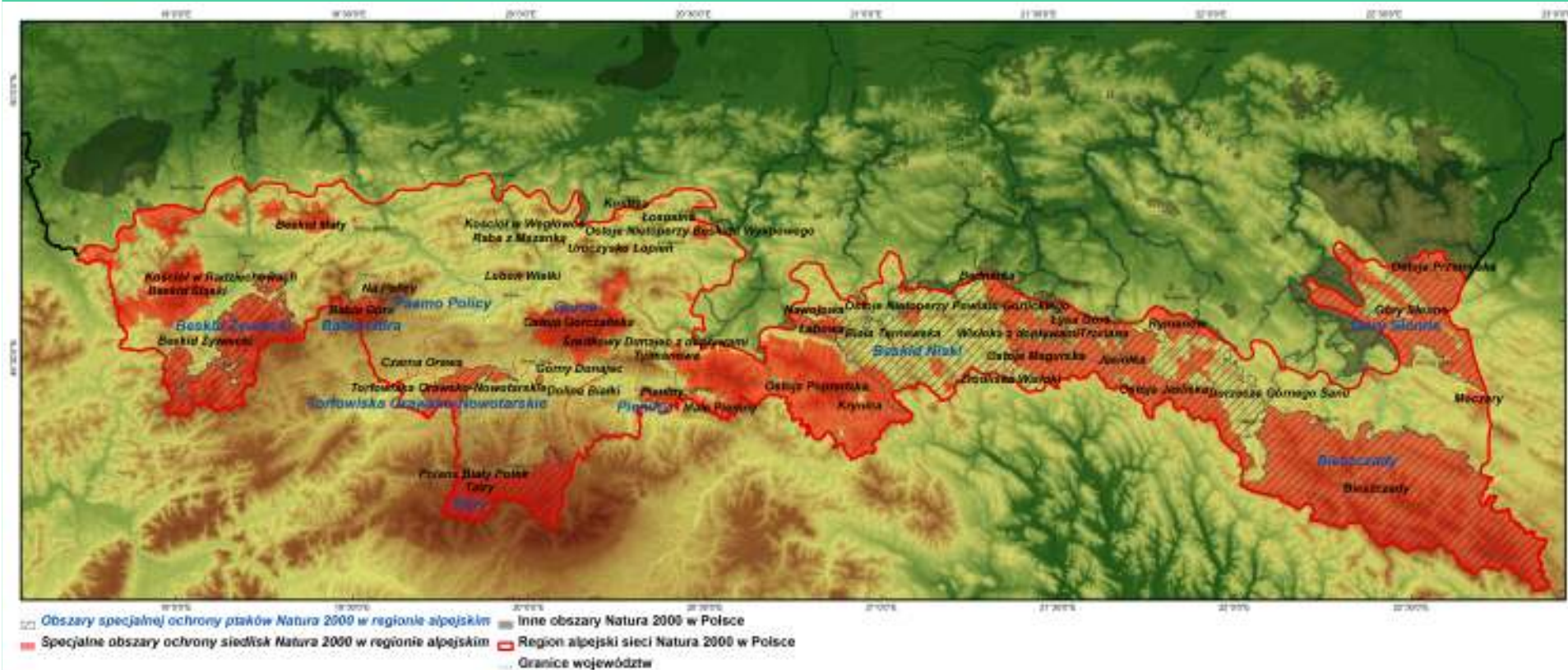

Praca i analiza w różnych płaszczyznach i wymiarach

2000

NATURA 2000 w KARPATACH

NATURA 2000 w KARPATACH

PROBLEMY W PRACY NAD STRATEGIAMI???

STATUS DOKUMENTU...

Zastosowanie terminu strategia wywoływało nie najlepsze skojarzenia uczestników spotkań:

- Kolejny miąłki plan ogólny, który nigdy nie zostanie wdrożony
- Strategia powinna pomóc rozwijać gminę, dawać pracę ludziom, pozwolić „poradzić sobie” z Naturą 2000, a nie chronić „kwiatki i żabki”
- Długo musieliśmy tłumaczyć o co tak naprawdę nam chodzi

LEPIEJ BY BYŁO:

- program lokalnej współpracy na rzecz obszaru Natura 2000
- program ochrony obszaru Natura 2000
- plan działań (action plan)

W ten sposób podkreśliłoby się operacyjny, otwarty i mobilizujący charakter naszych opracowań

PROBLEMY w PRACY NAD STRATEGIAMI???

NADMIAR SZKOLEŃ WSZELAKICH

- przyjeżdżam bo mnie wydelegowali
- może dadzą jakieś gadżety...
- kolejny dzień przed rzutnikiem multimedialnym
- pokrywające się zakresy różnych spotkań organizowanych przez różne instytucje

STOSOWANE ROZWIĄZANIA;-)

- urozmaicenie spotkań wyjazdami w teren
- stopniowe odchodzenie od dużych wielosektorowych spotkań (multi-stakeholder meetings) na rzecz warsztatów tematycznych
- wybór komunikatywnych prelegentów i nacisk na przygotowanie rzeczowych, konkretnych i niedługich wystąpień
- nie unikanie trudnych dyskusji
- produkcja darmowych, „mądrych”, ale i „ładnych” wydawnictw
- unikanie propagandy (Natura 2000 da Wam szczęście pracę i pieniądze)

A przede wszystkim konstruktywne podejście, szczerłość i cała prawda o Natura 2000 (wiemy, że nie jest łatwo, ale zastanówmy się co można zrobić)

NAJWIĘKSZE SUKCESY ...

Bardzo duże zainteresowanie „stakeholderów” – liczny udział w konferencjach, seminariach, liczne zapytania telefoniczne, mailowe (to też problem logistyczny – jak wykorzystać taki potencjał ;-)

Bezpośrednie zaangażowanie leśników w realizację projektu (na poziomie RDLP i nadleśnictw)

Stopniowa zmiana orientacji pracujących w projekcie naukowców i ekspertów (lepsze zrozumienie lokalnych uwarunkowań, partycypacyjny proces planowania ochrony przyrody)

Bardzo dobry odbiór materiałów informacyjnych i edukacyjnych (duże zapotrzebowanie na informacje o sieci Natura 2000)

Nowe, „życzliwe” podejście do wdrażania sieci Natura 2000 współpracujących instytucji

Duże zainteresowanie projektem młodych przyrodników (np. studenckich kół naukowych), dużo zgłoszeń osób do pracy

Stopniowe porządkowanie wiedzy i rozwój sieci Natura 2000 w Karpatach

KLUCZOWE ZAŁOŻENIA TWORZENIA REGIONALNEJ STRATEGII ZARZĄDZANIA SIECĄ NATURA 2000

Należy zmienić podejście „obszaro-centriczne” na „przedmioto-centriczne”

Opracowano m.in. kilkaset strategii ochrony dla poszczególnych siedlisk przyrodniczych i gatunków w obszarach Natura 2000

Umożliwia to proste przeanalizowanie zagadnieniem związanych z danymi przedmiotami ochrony w skali regionalnej, co umożliwia formułowanie programów ochrony w skali całego regionu biogeograficznego

Można w ten sposób wspomóc planowanie monitoringu przyrodniczego

Należy dążyć do tworzenia grup roboczych – ekspertów dla danej grupy siedlisk lub gatunków, a także dążyć do wymiany doświadczeń w innych krajach w ramach tego samego regionu biogeograficznego

Ułatwienie formułowania konkretnych, osiągalnych celów ochrony (utrzymanie lub przywrócenie właściwego stanu ochrony)

KLUCZOWE ZAŁOŻENIA TWORZENIA REGIONALNEJ STRATEGII ZARZĄDZANIA SIECĄ NATURA 2000

W obszarach należy chronić przede wszystkim przedmioty ochrony (wymienione w SDFie)

ALE!!!

W przypadku obszarów najlepiej zachowanych (parki narodowe**, rezerwaty) podkreślić ciągłość i przenikanie się ekosystemów!!! – i zachować, o ile nie ma bardzo istotnych zagrożeń, **ochronę bierną**, nawet kosztem niektórych siedlisk przyrodniczych**

Przykładowo na Babiej Górze ponad górną granicą lasu nie martwić się, że zmniejszy się udział muraw bliźniczkowych, a zwiększy zarośli kosodrzewiny

Choć z urzędniczego punktu widzenia może to być trudne do obrony....

KLUCZOWE ZAŁOŻENIA TWORZENIA REGIONALNEJ STRATEGII ZARZĄDZANIA SIECĄ NATURA 2000

Poprawa współpracy „ponadwojewódzkiej”

- . Współpraca pomiędzy RDOŚ
- . Współpraca pomiędzy RDLP
- . Współpraca pomiędzy parkami narodowymi i krajobrzowymi
- . Współpraca transgraniczna
- . Współpraca pomiędzy sprawującymi nadzór nad obszarami

- . Tworzenie regionalnych „action plans”

- . Większa skuteczność w pozyskaniu środków na wdrażanie sieci Natura 2000

- . Ujednolicenie metodyk i procedur

KLUCZOWE ZAŁOŻENIA TWORZENIA REGIONALNEJ STRATEGII ZARZĄDZANIA SIECĄ NATURA 2000

Silniejszy niż dotychczas nacisk na „sektorowość”!!!!!!!

Tworzenie regionalnych grup roboczych (leśnictwo, rolnictwo, zarządzanie wodami, turystyka itd..)

Tworzenie grup „instytucjonalnych” – parki narodowe, organizacje pozarządowe itd.

Tworzenie grup tematycznych, analizujących szczegółowe zagadnienia w zakresie wdrażania sieci Natura 2000 – aktywna ochrona, monitoring przyrodniczy, bazy danych i mapy, edukacja)

Lepsza wymiana doświadczeń z innymi krajami z tego regionu biogeograficznego

Unikanie „multi-stakeholder meetings” – nawet w obrębie poszczególnych obszarów skupienie się na szczegółowym problemie do rozwiązania

KLUCZOWE ZAŁOŻENIA TWORZENIA REGIONALNEJ STRATEGII ZARZĄDZANIA SIECĄ NATURA 2000

Należy dążyć do lepszego wykorzystanie programów rolnośrodowiskowych (pakiety przyrodnicze)

Należy wspierać GDOŚ w dążeniach do utworzenia uproszczonych mechanizmów dofinansowania ochrony siedlisk i gatunków z programów rolnośrodowiskowych (pakiety Natura 2000)

Należy dążyć do jak najszybszego uchwalenia planów zadań ochronnych lub planów ochrony

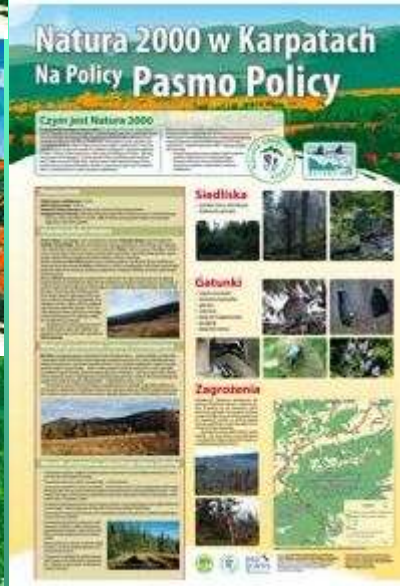
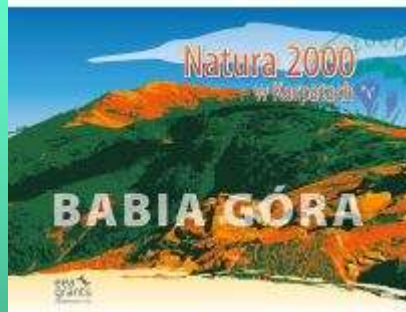
Należy opracować i wdrożyć system monitoringu obszarów Natura 2000 (kompatybilny z Państwowym Monitoringiem Środowiska)

Brakuje systemu szkolenia kadr Natura 2000

Natura 2000 w Karpatach:

materiały edukacyjne (foldery, plakaty, film, książka)

**WSZYSTKIE MATERIAŁY
DOSTĘPNE BEZPŁATNIE
W IOP PAN**

(trochę jeszcze zostało;-)

Informacje na stronie
www.iop.krakow.pl/karpaty

Tam też 23 strategie zarządzania i inne
materiały do **ściągnięcia (pdf)**

CO DALEJ???

Obecnie IOP PAN w ramach projektu „PZO” tworzy następujące plany zadań ochronnych:

Biała Tarnowska. Koordynator: Wojciech Mróz, Agata Uliszak

Czarna Orawa. Koordynator: Małgorzata Makomaska-Juchiewicz

Dolina Białki. Koordynator: Joanna Perzanowska

Dolina Dolnej Skawy. Koordynator: Anna Zięcik, Grzegorz Cierlik

Pustynia Błędowska. Koordynator: Wojciech Mróz

Puszcza Niepołomicka. Grzegorz Cierlik

W pracy nad obecnymi planami zadań ochronnych wykorzystujemy pozyskane w ramach projektu „norweskiego”

- **Dane terenowe**
- **Doświadczenia społeczne (skuteczne omijanie raf i jałowych dyskusji)**
- **Wypracowane podejście, procedury, sposób analizy danych**
- **Kontakty z interesariuszami**

- **Możemy uniknąć prezentowania szerokiego tła problemów i od razu przejść do rozwiązywania określonych konfliktów i formułowania skutecznych działań**

- **Wdrażamy i rozwijamy wypracowane i przetestowane metody ochrony czynnej,**

- **ale też stawiamy czoła nowym karpackim wyzwaniom...**

- **PRZYKŁAD – BIAŁA TARNOWSKA (Plan zadań ochronnych i projekt RZGW w ramach POIŚ/CKPŚ)**

Odtwarzanie roślinności łąkowej w dolinie rzeki Biała Tarnowska

Projekt POIS-05.02.00-00-084/08
"Przywrócenie drożności korytarza ekologicznego doliny rzeki Biała Tarnowska"

Fot. P.

Poprawa stanu łągowych siedlisk przyrodniczych – zabiegi pielęgnacyjne

Wybór drzewostanów / zarośli wymagających zabiegów ochronnych:

- tereny zalewowe
- granice obszaru Natura 200
- stan zachowania oceniony jako niewłaściwy ze względu na:
 - ▲ kombinacja gatunków odbiegająca od **typowej** dla danego zbiorowiska łągowego
 - ▲ obecność obcych gatunków drzewiastych
 - ▲ uproszczona struktura przestrzenna i / lub budowa pionowa
 - ▲ mała powierzchnia

Przewidziane zabiegi:

- regulacja składu gatunkowego (gatunki rodzime oraz obce) · cięcia pielęgnacyjne, przygotowanie gleby i wprowadzanie gatunków (siew, sadzenie)
- kształtowanie odpowiedniej budowy i struktury · wprowadzenie drugiego piętra i podszytu - podsadzenia gatunków drzew i krzewów,
- zwiększanie powierzchni płatu siedliska · dosadzenia gatunków drzew i krzewów

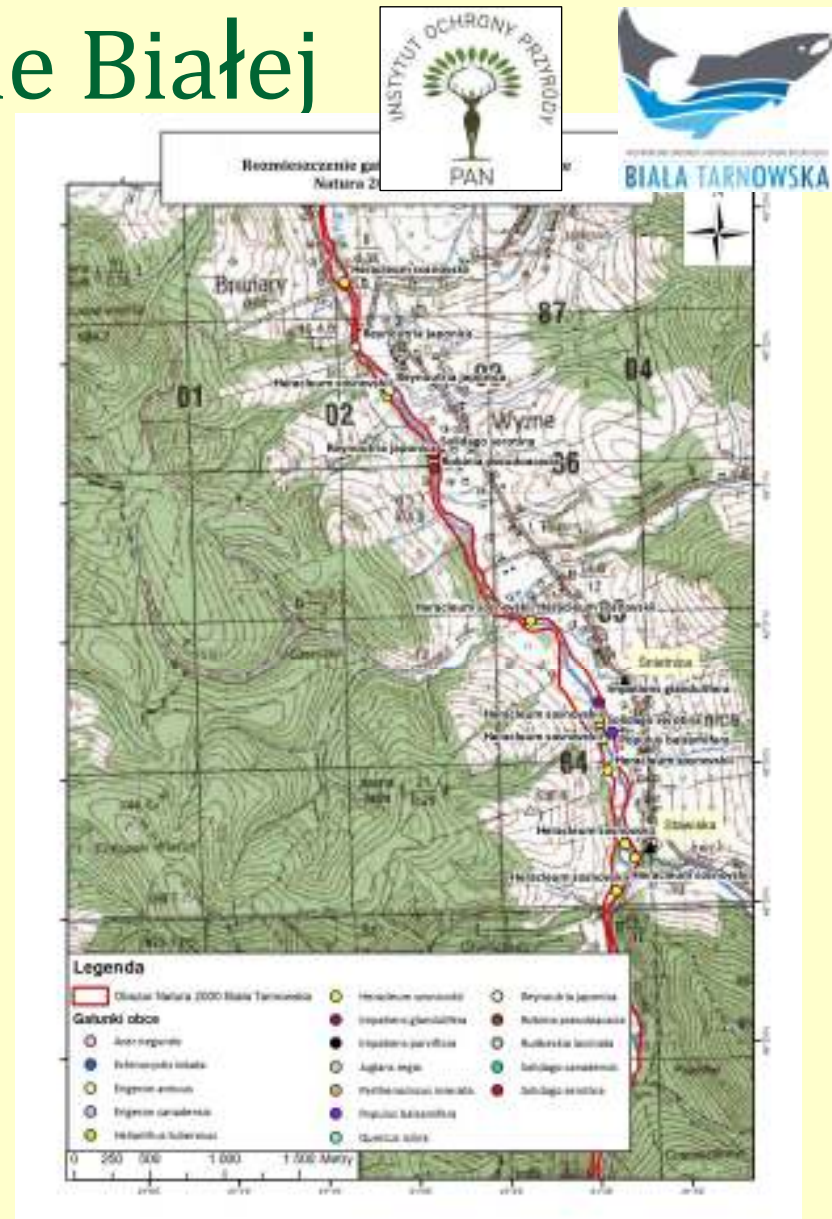

Renaturyzacja siedlisk 3220, 3230,
3240 i 91E0 – usuwanie gatunków
obcych

Gatunki obce w dolinie Białej Tarnowskiej - wyniki

- 15 gatunków roślin zielnych
- 6 gatunków roślin drzewiastych
- 523 stanowiska
- powierzchnia zajmowana przez gatunki: od pojedynczych osobników do 2-3 hektarowych łąnów

Gatunki drzew

Gatunek (łac.)	Gatunek (pl.)	Liczba stanowisk
<i>Acer negundo</i>	klon jesionolistny	31
<i>Juglans regia</i>	orzech włoski	1
<i>Populus balsamifera</i>	topola balsamiczna	29
<i>Quercus rubra</i>	dąb czerwony	4
<i>Robinia pseudoacacia</i>	robinia grochodrzew	41
<i>Rhus typhina</i>	sumak octowiec	1

Gatunki roślin zielnych

Nazwa łacińska	Nazwa polska	Liczba stanowisk	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Liczba stanowisk
<i>Echinocystis lobata</i>	kolczurka klapowana	89	<i>Lathyrus tuberosus</i>	groszek bulwiasty	1
<i>Erigeron annuus</i>	przymiotno białe	12	<i>Parthenocissus inserata</i>	winobluszcz zaroślowy	5
<i>Erigeron canadensis</i>	przymiotno kanadyjskie	2	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	winobluszcz pięciolistkowy	1
<i>Galinsoga parviflora</i>	żółtlica drobnokwiatowa	1	<i>Reynoutria japonica</i>	rdestowiec ostrokończysty	36
<i>Helianthus tuberosus</i>	słonecznik bulwiasty (topinambur)	7	<i>Rudbeckia laciniata</i>	rudbekia naga	13
<i>Heracleum sosnovskii</i>	barszcz sosnowskiego	16	<i>Solidago canadensis</i>	nawłóć kanadyjska	33
<i>Impatiens glandulifera</i>	niecierpek gruczołowaty	7	<i>Solidago serotina</i>	nawłóć późna	409
<i>Impatiens parviflora</i>	niecierpek drobnokwiatowy	6			

Usuwanie gatunków inwazyjnych – praktyka

- metody: mechaniczne, – specyfika obszaru chronionego
- lokalizacja działek na których mają być przeprowadzone zabiegi
- identyfikacja właścicieli działek
- działania informacyjne

Podsumowanie

- Optymalne planowanie to:
 - ❑ Okres przygotowawczy: strategie i plany współpracy lokalnej; strategie regionalne, określenie problemów i kierunków działań, spotkania, spotkania, spotkania (to może trwać nawet kilka lat!!!)
 - ❑ Formalny proces planowania (1-2 lata)
 - ❑ Identyfikacja źródeł finansowania i napisanie dobrego wniosku (1-2 lata)
 - ❑ Realizacja działań, najlepiej w formie dużego projektu (np. Life-Nature: 4 lata)
-

Dziękuję za
uwagę

kontakt:

Wojciech Mróz

mroz@iop.krakow.pl

Agata Uliszak

uliszak@iop.krakow.pl